

Лебідь О.В.
к.е.н, доц., Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

Зуєва О.В.
аспірант, Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

ПОТЕНЦІАЛ БАНКІВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Науково-технічна революція середини ХХ сторіччя та циклічні економічні післявоєнні кризи, зокрема глибокі кризи 1974-1975 та 1980-1982 рр. спричинили значні якісні зміни в поглядах на світ, суспільство та економіку. Як відгук на підвищення темпів розвитку економіки, загострення конкуренції, необхідність виявлення резервів діяльності, розгляду перспектив та гнучкого планування в умовах невизначеності в середині ХХ ст. в наукову літературу з економіки входить термін «потенціал». Вперше широко використовувати поняття потенціалу в сучасній науці почали в кінці 18 початку 19 сторіччя у фізиці, на сьогоднішній день поняття потенціалу використовують майже в усіх науках. Основна теоретична база потенціалу в економіці була сформована у 70-80х роках 20 сторіччя. В сучасних економічних наукових дослідженнях поняття потенціалу використовується достатньо широко, що свідчить про потребу розвитку даного напрямку, окрім того, не дивлячись на часте застосування терміну «потенціал», існують значні розбіжності щодо його трактування, що в свою чергу ускладнює виявлення його структури, закономірностей формування і реалізації та вироблення методології оцінки потенціалу.

В сучасній економічній науці достатньо розробленими є питання потенціалу промислових підприємств, в той час як потенціалу фінансових організацій приділено недостатньо уваги, не дивлячись на те, що від фінансового ринку залежить ефективність функціонування економіки країни в цілому. Така ситуація спричинена складністю і багатогранністю самого

поняття «потенціал», а також особливостями функціонування фінансових організацій.

Дослідженню різних видів потенціалу присвячені праці таких українських та російських вчених як Воробйова О. І., Єгорова Н.Е., Калоев Ю.В., Квятковська Л.А. Леонов С.В., Маслова А. Ю., Музичка О. М., Смулов А.М., Торяник Ж.І., Шумська С.С. та ін. Більшість праць присвячена дослідженню таких видів потенціалу як ресурсний, кредитний, інвестиційний та інноваційний. Роботи зосередженні на виявленні сутності потенціалу та окремих його видів, складових та методології оцінки.

Аналіз робіт зазначених авторів показав, що серед вчених немає єдиної узгодженої думки щодо визначення потенціалу та окремих його видів, окрім того для оцінки як до ресурсного так і до кредитного (кредитно-інвестиційного) потенціалу включаються одні й ті самі складові, що говорить про відсутність розмежування даних видів потенціалу та не розробленість даної проблеми, а отже вказує на актуальність та необхідність подальших наукових розробок у цьому напрямі.

Первісно поняття потенціалу походить від латинського «potential», що означає «приховані можливості, потужність, сила» і є утвореним від «potens» - «той, що може». В поглядах на виявлення сутності потенціалу банку існують три основних підходи: потенціал як ресурси, потенціал як можливості та трактування потенціалу через об'єднання ресурсів та можливостей. Найбільш поширеним є ресурсний підхід. Зокрема такого підходу в своїх роботах дотримуються Торяник Ж.І. [16], Барилюк І.В. [2], Воробйова О. І. [5], Маслова А. Ю. [12], Леонов С.В. [9]. Можливісний підхід представлений у роботах Калоева Ю.В.[6], Квасницької Р.С. [7]. Об'єданого підходу дотримуються Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. [8], Шумська С.С. [19], Уліганинець Г.П. [17]. Окрім того потенціал визначають також через поняття характеристики, властивості, здатності, спроможності, системи, результату діяльності, процесу, відносин, тощо. Отже, існує дуже велика кількість визначень та підходів до трактування поняття «потенціал» в економіці, що значно ускладнює подальші теоретичні розробки у цьому напрямі, визначення структури та оцінювання потенціалу економічних

суб'єктів.

На основі аналізу визначень представлених в науковій літературі можна виділити характерні риси, що притаманні поняттю «потенціал» в економіці: ґрунтується на сукупності ресурсів (наявних та ті що можуть бути мобілізовані); включає наявні та приховані (використані і невикористані) можливості, здатності, спроможності; є невіддільним від суб'єкта економічної діяльності; спрямований на досягнення певної мети, економічного ефекту; передбачає максимальну ефективність; має динамічний характер, вказує на розвиток, спрямований у майбутнє; залежить від внутрішніх та зовнішніх умов діяльності економічного суб'єкта.

В структурі економічного потенціалу більшість науковців, зокрема [13, 15, 11, 18, 1, 10], виділяють такі складові як трудовий, ресурсний, фінансовий, інноваційний, управлінський, організаційний, матеріально-технічний та інші види потенціалу.

Банк представляє собою фінансову установу і основним видом ресурсів, що він використовує у своїй діяльності, є фінансові, тому одним із основних видів потенціалу, який необхідно розглядати є фінансовий потенціал, але не дивлячись на важливість даного виду потенціалу його дослідженню приділено дуже мало уваги. Для фінансової системи України фінансовий потенціал банківської системи та кожного окремого банку є особливо важливим в сучасних умовах реформування економіки, адже банки є найбільш поширеними та найбільш вагомими учасниками фінансового ринку України. Так Вдовенко Л.А. стверджує, що економічний і фінансовий потенціал будь-якої країни визначається потенціалом її банківської системи [3]. Юхименко П.І. [20, с.86] називає банки «серцевиною фінансової системи» і вказує, що «вони виконують роль кровоносної мережі в економіці. Концентруючи значну масу фінансових ресурсів і спрямовуючи кредитні потоки, вони відіграють провідну роль у розвитку кожної країни». В роботі Леонова С.В. [9] обґрунтовується гіпотеза про банкоцентричність фінансового ринку України, що також підтверджує важливість оцінки та аналізу фінансового потенціалу саме банків для формування стратегії фінансового розвитку як окремих банків, так банківської системи України і фінансової системи країни в

цілому. З точки зору функціональної ієрархії видів потенціалу фінансовий потенціал є складовою частиною економічного потенціалу.

На основі аналізу визначень понять «потенціал» «фінанси», «фінансовий потенціал підприємства», «фінансовий потенціал банківської системи», фінансовий потенціал фінансових установ, зважаючи на необхідність формування комплексної уточненої дефініції поняття фінансового потенціалу банку, було сформоване наступне визначення:

фінансовий потенціал банку – це система реалізованих та нереалізованих спроможностей та можливостей банку, що виникають у процесі економічних відносин з іншими суб'єктами, щодо максимально ефективного залучення та розміщення фінансових ресурсів для досягнення мети банку і отримання максимального фінансового результату за допомогою ефективної системи управління, враховуючи внутрішні та зовнішні умови його діяльності.

При цьому спроможності відображають напрями економічних відносин щодо залучення і запозичення фінансових ресурсів, а можливості – щодо їх розміщення. Відображенням фінансового потенціалу є максимально можливий фінансовий результат.

Наочно, взаємозв'язок сутнісних складових потенціалу з показниками діяльності банку, а також джерелами інформації подано на рис. 1.

Інформація	Фінансовий стан			Фінансові результати	
Джерела інформації	Звіт про фінансовий стан банку (Баланс)			Звіт про фінансові результати	
Показники. Елементи фінансової звітності	Власний капітал, в тому числі нерозподілений прибуток	Зобов'язання	Активи	Доходи	Витрати
				Прибуток/Збиток	
Складові потенціалу	Спроможності первинні	Спроможності вторинні	Можливості	Здатність (підприємницька, управлінська)	

Рис. 1. Матриця взаємозв'язку складових фінансового потенціалу банку з фазами кругообігу капіталу, показниками фінансової звітності та базовою інформацією про банк

Дані рис. 1 показують, що реалізований фінансовий потенціал банківської системи України в розрізі здатностей, спроможностей та можливостей можна простежити за допомогою показників фінансової звітності банків. Так, величина фактичного власного капіталу банків відповідає первинним спроможностям, що відображають здатність банків до здійснення банківської діяльності, є необхідною умовою їх створення і виконують забезпечувальну та гарантійну функції. Реалізовані вторинні спроможності банку можна виміряти за допомогою фактичних зобов'язань банків, які показують спроможність банків залучати фінансові ресурси для розширення власної діяльності і здійснювати одне з призначень банківської системи – акумулювати тимчасово вільні фінансові ресурси для їх подальшого використання. Активи банків України дозволяють виміряти реалізовані можливості банківської системи щодо розміщення власних і залучених фінансових ресурсів.

Сформоване визначення фінансового потенціалу банку відображає його триєдину структуру, що дозволяє встановити його зв'язок із іншими видами банківського потенціалу, перш за все із кредитним інвестиційним та ресурсним. Серед вчених немає єдиної думки, щодо відносин даних видів потенціалу між собою, окрім того немає єдиної думки навіть щодо розподілу кредитного та інвестиційного потенціалів.

В роботі Воробйової О.І. [4] кредитно-інвестиційний потенціал банку як єдине ціле і, окрім того, вказується, що фінансовий потенціал є складовою частиною кредитно-інвестиційного, такий підхід заснований на ресурсній концепції потенціалу, згідно якої фінансовий потенціал включає лише фінансові ресурси для здійснення кредитно-інвестиційної діяльності. В роботі Якупової Е.М. [21] також вказується на те, що фінансовий потенціал є складовою частиною кредитного. Але, якщо спиратись на сформоване раніше визначення фінансового потенціалу банку, стає зрозумілим, що дане поняття є ширшим за поняття кредитного та інвестиційного потенціалів.

Поняття фінансового потенціалу банку є тісно пов'язаним із поняттям ресурсного потенціалу банку. При цьому деякі автори, наприклад Торяник Ж. І. [16] та Музичка О. М. [14] ототожнюють ресурсний потенціалу банку лише із фінансовими

ресурсами, в той час як Барилюк І.В. в своїй роботі [2] вказує на те, що до ресурсного потенціалу банку слід включати усі види ресурсів доступних банку: фінансові, матеріальні, трудові, технічні, організаційні, інформаційні, тощо.

Окрім кредитного, інвестиційного та ресурсного видів потенціалу, згідно із сформованим визначенням, із фінансовим потенціалом не перетинаються, але забезпечують його формування та реалізацію такі види потенціалу як трудовий або кадровий, управлінський, організаційний, інноваційний, технічний та ін.

Фінансовий потенціал перетинається із ресурсним потенціалом в сфері фінансових ресурсів; інвестиційний та кредитний види потенціалу банку входять до складу фінансового потенціалу і визначають напрямки розміщення коштів банком; технологічний, технічний, організаційний, кадровий, управлінський та ін. види потенціалу банку складають основу, що забезпечує формування та реалізацію фінансового потенціалу банку.

Не менш важливим та дискусійним залишається питання оцінювання потенціалу економічних суб'єктів та зокрема фінансового потенціалу банку. Проаналізуємо основні підходи до оцінювання потенціалу в економіці (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до оцінювання потенціалу економічних суб'єктів

Представники	Сутність	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
1. Оцінювання максимального обсягу ресурсів			
Воробйова І.О., Корнеєв М.В. Васильєв О.В. Леонов С.В.	Розраховується максимальний обсяг ресурсів, який може бути використаний економічним суб'єктом.	Чіткість кількісної оцінки, можливість побудувати планів діяльності на основі отриманих результатів	Підходить лише для оцінювання ресурсного потенціалу, бо не відображає сутності інших його видів.
2. Оцінювання можливого результату (прибутку, обсягу продукції, обсягу наданих кредитів, тощо) на основі лінійної залежності			
Дорошенко Ю.А., Калосєв Ю.В., Савченко Г.О.,	Обчислюється результат на основі регресії від абсолют-	Чіткість кількісної оцінки, можливість плану-	Слабка гнучкість, не завжди відображає реальний

Маслова А.Ю., Балацький О.Ф., Марушков Р.В., Клепіков Ю.Н.	них показників діяльності	вання діяльності, відносна простота розрахунків.	стан економічного суб'єкту, важкість врахування багатьох факторів.
3. Коефіцієнтний аналіз			
Панасенко А.А., Коваленко В.В., Торяник Ж.І., Кравченко О.В., Яроцький І.В., Кузьмін О.Є., Мельник О.Г.	Полягає в підборі відносних показників, які відображають стан діяльності економічного суб'єкта із зведенням їх до інтегрального та його градацією.	Зручний до застосування, гнучкий, дозволяє виявити динаміку без впливу інфляції, легко порівнювати різні суб'єкти.	Важкий процес підбору коефіцієнтів, абстрактність результату, неможливість побудови конкретних планів підвищення потенціалу
4. Змішаний метод			
Жигунова О.О., Бойко А. О., Височина А. В.	Полягає в поєднаному використанні абсолютних та відносних показників	Можливість охопити максимальну кількість факторів впливу	Трудомісткість побудови системи та об'єднання різномірних показників
5. Експертна оцінка			
Барилюк І. В., Бердникова Л.Ф., Волик Н.Г., Комліченко О.О., Ротань Н.В, Кузьмін О.Є., Мельник О.Г.	Значення коефіцієнтів, або їх впливу на результативний показник визначається на основі експертного опитування	Відносна простота розрахунків, гнучкість, можливість використання в умовах обмеженої інформації.	Суб'єктивність оцінки, абстрактність отриманого результату, неможливість універсального застосування.
6. Лінгвістична модель			
Калюжна Н. Г.	На основі нечіткої логіки шляхом зв'язки «якщо-то» із значенням обраних показників.	Відносна простота розрахунків, гнучкість	Абстрактність отриманого результату, відсутність кількісної оцінки
7. Методи граничного аналізу			
Нікішин К.М., Вереникін А.О., Д.А Григоріан , В. Манул, Дж. Параді, Дж. Хьюджс, Л. Местер	Полягає в обчисленні межі можливостей економічного суб'єкту на основі диференційного числення.	Найбільше відображає сутність потенціалу, дозволяє врахувати велику кількість факторів, з'ясувати шляхи реалізації потенціалу	Висока трудомісткість розрахунків, вимагає використання програмного забезпечення

Отже, серед вчених немає узгодженої думки щодо методики оцінювання потенціалу економічних суб'єктів, У зв'язку із цим було проаналізовано основні методичні підходи до оцінювання потенціалу в економіці, виявлені їх переваги та недоліки. Найбільш доцільним до використання в процесі оцінювання фінансового потенціалу банку є метод граничного аналізу.

Грунтуючись на методах оцінювання максимального обсягу ресурсів, коефіцієнтному та з використанням взаємозв'язків, показаних на рис. 1 пропонується використовувати такі базові вимірники фінансового потенціалу банків (табл. 2).

Таблиця 2

Базові вимірники фінансового потенціалу банківської системи

Складова фінансового потенціалу	Фінансовий потенціал банківської системи	Реалізований фінансовий потенціал банківської системи	Нереалізований фінансовий потенціал банківської системи
Спроможності первинні	Власний капітал банків потенційний	Власний капітал фактичний	Власний капітал банків потенційний за вирахуванням фактичного
Спроможності вторинні	Зобов'язання банків потенційний	Зобов'язання банків фактичні	Зобов'язання банків потенційні за вирахуванням фактичних
Можливості	Активи банків потенційний	Активи банків фактичні	Активи банків потенційні за вирахуванням фактичних

Дані табл. 2 показують, що фінансовий потенціал банківської системи доцільно вимірювати з точки зору поділу його на реалізований та нереалізований. Так, відповідно до запропонованої схеми реалізований фінансовий потенціал в розрізі первинних і вторинних спроможностей та можливостей банківської системи доцільно вимірювати за допомогою фактичних значень відповідно власного капіталу, зобов'язань і активів банків України. Щодо нереалізованого фінансового потенціалу (табл. 2) пропонується вимірювати його за допомогою аналогічних показників, тобто активів, зобов'язань і власного капіталу за допомогою вирахування з максимально можливих теоретичних значень реалізованої частини потенціалу.

Значення потенційних, тобто максимально можливих, влас-

ного капіталу, зобов'язань і активів пропонується вираховувати за допомогою нормативів капіталу і допущенням щодо умовно постійного значення власного капіталу банків. Таке допущення ґрунтується на тому, що величина власного капіталу банку, по-перше, жорстко регламентується з боку НБУ щодо мінімального значення найбільш вагової складовою – регулятивного капіталу, по-друге, є найменш динамічною складовою серед показників фінансового стану банку. Формули розрахунку складових фінансового потенціалу банківської системи подано в табл. 3.

Таблиця 3

Умовні позначення та формули розрахунку показників фінансового потенціалу банківської системи

Показник	Умовне позначення	Формула розрахунку	Економічний зміст
Спроможності первинні потенційні	$C1_{\text{макс}}$	$C1_{\text{макс}} = A_{\text{макс}} - Z_{\text{макс}}$	Показує максимально можливу величину власного капіталу з урахуванням максимально можливих значень активів ($A_{\text{макс}}$) і зобов'язань ($Z_{\text{макс}}$) банків
Спроможності вторинні потенційні	$C2_{\text{макс}}$	$C2_{\text{макс}} = Z_{\text{факт}}/H3-1$	Показує максимально можливу величину зобов'язань банків з урахуванням значення економічного нормативу $H1-3$ щодо співвідношення регулятивного капіталу до зобов'язань ($Z_{\text{факт}}$)
Можливості потенційні	$M_{\text{макс}}$	$M_{\text{макс}} = A_{\text{факт}}/H3$	Показує максимально можливу величину активів банків з урахуванням значення економічного нормативу $H3$ щодо співвідношення регулятивного капіталу до активів ($A_{\text{факт}}$)
Спроможності первинні реалізовані	$C1_{\text{факт}}$	$C1_{\text{факт}} = BK_{\text{факт}}$	Показує фактично використований в банківській системі власний капітал ($BK_{\text{факт}}$)
Спроможності вторинні реалізовані	$C2_{\text{факт}}$	$C2_{\text{факт}} = Z_{\text{факт}}$	Показує фактично сформовані зобов'язання банків України ($Z_{\text{факт}}$)
Можливості реалізовані	$M_{\text{факт}}$	$M_{\text{факт}} = A_{\text{факт}}$	Показує фактично розміщені

ні			ні фінансові ресурси банків, що відповідає величині активів (Афакт)
Спроможності первинні нереалізовані	$C1_{\text{нереалізі}}$	$C1_{\text{нереалізі}} = C1_{\text{макс}} - C1_{\text{факт}}$	Показує різницю між максимально можливим власним капіталом, що може функціонувати у банківській системі, та фактично використовуваним власним капіталом
Спроможності вторинні нереалізовані	$C2_{\text{нереалізі}}$	$C2_{\text{нереалізі}} = C2_{\text{макс}} - C2_{\text{факт}}$	Показує різницю між максимально можливим обсягом залучення фінансових ресурсів банківською системою та фактично залученими фінансовими ресурсами
Можливості нереалізовані	$M_{\text{нереалізі}}$	$M_{\text{нереалізі}} = M_{\text{макс}} - M_{\text{факт}}$	Показує різницю між максимально можливим обсягом розміщених фінансових ресурсів банківської системи та фактично розміщеними

Для формування формул розрахунку (табл. 2) складових фінансового потенціалу банківської системи була використана фундаментальна облікова модель, яка показує взаємозв'язок між власним капіталом, зобов'язаннями та активами банків, а саме полягає у тому, що сума власного капіталу і зобов'язань становить активи банку.

Використовуючи статистичні дані НБУ щодо діяльності банків України, а також формули, подані в табл. 3 були розраховані складові фінансового потенціалу банківської системи України, динаміка яких подана в табл. 4-6.

Таблиця 4

Результати розрахунків складової фінансового потенціалу банківської системи України – первинних спроможностей
(тис. грн.)

Рік	Спроможності первинні потенційні	Спроможності первинні реалізовані	Спроможності первинні нереалізовані
2005	28278725,56	25 450 853	2 827 873
2006	47295676,67	42 566 109	4 729 568

2007	77309193,33	69 578 274	7 730 919
2008	132514498,89	119 263 049	13 251 450
2009	133564021,11	120 207 619	13 356 402
2010	314802964,44	283 322 668	31 480 296
2011	172763251,11	155486926	17 276 325
2012	189106957,78	170196262	18 910 696
2013	277219618,89	249497657	27 721 962

Дані табл. 4 показують, що нереалізовані первинні спроможності банку зростають, причому з року в рік не менш, ніж на 30-70 %. Виключенням з негативної динаміки зростання невикористаного фінансового потенціалу банківської системи в частині первинних фінансових спроможностей становлять посткризовий 2009 рік та 2010-2011 роки, що пов'язано в більшості з тим, що банківські установи закінчили дані фінансові роки зі значними збитками, що негативно позначилось на величині їх власного капіталу і не дозволило нарощувати його та повернути докризові обсяги на рівні 300 млрд. грн.

Таблиця 5

Результати розрахунків складової фінансового потенціалу банківської системи України – первинних спроможностей
(тис. грн.)

Рік	Спроможності вторинні потенційні	Спроможності вторинні реалізовані	Спроможності вторинні нереалізовані	Коефіцієнт реалізації фінансового потенціалу щодо вторинних спроможностей
2005	254508530	188 427 129	66 081 401	0,7404
2006	425661090	297 613 179	128 047 911	0,6992
2007	695782740	529 817 828	165 964 912	0,7615
2008	1192630490	806 823 449	385 807 041	0,6765
2009	1202076190	753 241 955	448 834 235	0,6266
2010	2833226680	804 358 877	2 028 867 803	0,2839
2011	1554869260	898785361	656 083 899	0,5780
2012	1701962620	956983117	744 979 503	0,5623
2013	2494976570	1020165501	1 474 811 069	0,4089

Дані табл. 5 дозволяють зробити висновки про значний обсяг нереалізованого фінансового потенціалу банківської системи України в частині вторинних фінансових спроможностей. Темпи зростання нереалізованих вторинних спроможностей є суттєвими

у 2007-2008 роках і навіть є позитивними у посткризовий 2009 рік, а у 2010 році нереалізовані вторинні спроможності фінансового потенціалу банків склали більш ніж 2 млрд. грн., що є рекордним значенням за аналізований період. У табл. 4 також міститься відносний показник реалізації фінансового потенціалу щодо вторинних спроможностей, який було розраховано за допомогою співвідношення реалізованих вторинних спроможностей і потенційних. Максимальне значення коефіцієнта реалізації фінансового потенціалу в частині вторинних спроможностей становить 76,15 %, що мало місце за результатами роботи у 2007 році. Всі інші значення значно менші, що говорить про низький ступінь реалізації потенціалу залучення фінансових ресурсів банківською системою та наявність проблем цій сфері. Дещо вищі значення аналогічного коефіцієнта, розрахованого для можливостей розміщення фінансових ресурсів (табл. 6).

Таблиця 6

Результати розрахунків складової фінансового потенціалу банківської системи України – можливостей
(тис. грн.)

Рік	Можливості потенційні	Можливості реалізовані	Можливості нереалізовані	Коефіцієнт реалізації фінансового потенціалу щодо можливостей
2005	282787256	213 877 982	68 909 274	0,7563
2006	472956767	340179288	132 777 479	0,7193
2007	773091933,3	599 396 103	173 695 830	0,7753
2008	1325144989	926 086 498	399 058 491	0,6989
2009	1335640211	873449574	462 190 637	0,6540
2010	3148029644	1087681545	2 060 348 099	0,3455
2011	1727632511	1054272287	673 360 224	0,6102
2012	1891069578	1127179379	763 890 199	0,5961
2013	2772196189	1269663158	1 502 533 031	0,4580

Дані табл. 6 показують, що упродовж 2005-2013 років нереалізовані можливості банківської системи України щодо розміщення фінансових ресурсів зросли з 68 млрд. грн. до 1 трильйону грн. відповідно. Причому максимальне значення нереалізованих можливостей щодо розміщення фінансових ресурсів спостеріга-

ється у 2010 році і становить 2,06 трлн. грн. Коефіцієнт реалізації фінансового потенціалу щодо можливостей у докризовий період був близько 70 % (75,63 % у 2005 р., 77,53 % у 2007 р.) і навіть у 2008 році становив 69,89 %. За результатами 2009 року можливості розміщення фінансових ресурсів банківською системою України були реалізовані на 65,4 %, а наступні роки позначилися рекордно низьким рівнем реалізації фінансового потенціалу.

Якщо порівняти коефіцієнт реалізації фінансового потенціалу в частині залучення і розміщення фінансових ресурсів (рис. 2), то стане зрозумілим, що вони тісно пов'язані.

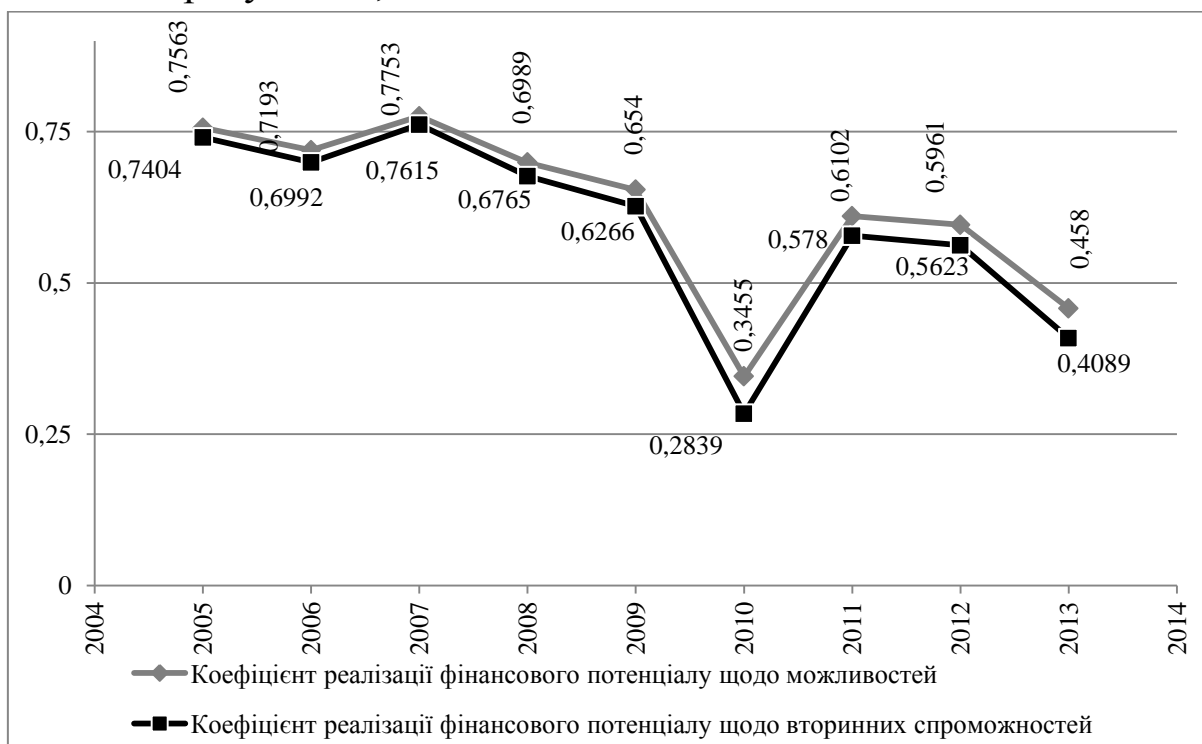

Рис. 2. Динаміка коефіцієнтів реалізації фінансового потенціалу банківської системи щодо залучення і розміщення фінансових ресурсів

Дані рис. 2 показують, що реалізація фінансового потенціалу в частині можливостей розміщення фінансових ресурсів дещо вища, ніж реалізація вторинних спроможностей щодо залученні коштів. Проте дані показники мають тісний прямопропорційний зв'язок, оскільки чим більше ресурсів залучить банківська систе-

ма, тим більшими є її можливості щодо їх подальшого розміщення.

Таким чином, в процесі дослідження виділено характерні риси, що притаманні поняттю «потенціал» в економіці, а саме: ґрунтується на сукупності ресурсів; включає наявні та приховані (використані і невикористані) можливості, здатності, спроможності; є невіддільним від суб'єкта економічної діяльності; спрямований на досягнення певної мети, економічного ефекту; передбачає максимальну ефективність; має динамічний характер, вказує на розвиток, спрямований у майбутнє; залежить від внутрішніх та зовнішніх умов діяльності економічного суб'єкта. На цій основі представлено уточнене визначення поняття фінансовий потенціал банку, яке розглядається як це система реалізованих та нереалізованих спроможностей та можливостей банку, що виникають у процесі економічних відносин з іншими суб'єктами, щодо максимально ефективного залучення та розміщення фінансових ресурсів для досягнення мети банку і отримання максимального фінансового результату за допомогою ефективною системи управління, враховуючи внутрішні та зовнішні умови його діяльності.

Визначено місце фінансового потенціалу в системі економічного потенціалу, а також його зв'язок із іншими видами потенціалу банку, проаналізовано основні підходи до оцінювання фінансового потенціалу банку, що дозволило запропонувати базові вимірники фінансового потенціалу банківської системи з урахуванням реалізованої та нереалізованої його частини в площині спроможностей залучення фінансових ресурсів та можливостей їх розміщення і використання. Результати розрахунку за запропонованою методикою показали, що фінансовий потенціал банківської системи реалізується в різні роки всього лише на 30-75 %, що зумовлює необхідність подальших досліджень та пошуку причин такої ситуації та шляхів її подолання.

Література:

1. Бабина О.Є. Потенціал як системна економічна категорія // Вісник економіки транспорту і промисловості — 2011— № 36. — С. 23-26.

2. Барилюк І. В. Формування ресурсного потенціалу банків України: автореферат дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / І. В. Барилюк ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2010. - 20 с.

3. Вдовенко Л. А. Тенденции кредитной активности банков в посткризисный период // Российский Академический Журнал. – 2013. – № 2 том 24 . – С. 15-17.

4. Воробйова О. І. Кредитно-інвестиційний потенціал банків України : автореф. дис ... д-ра екон. наук : 08.00.08. – Донецьк : Б.в., 2011 . – 36 с.

5. Воробйова Н. В. Визначення доміант у регіональній інноваційній політиці: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 / Н.В. Воробйова ; НАН України. — Донецьк, 2011. — 20 с.

6. Калоев Ю.В. Критерии оценки эффективности реализации потенциала кредитных организаций: специальность 08.00.10 - Финансы, денежное обращение и кредит / Ю.В.Калоев ; Дисс. на соискание ученой степени КЭН. Каф.: Общий менеджмент и статистика фирм. - М : МЭСИ, 2001. - 131 с.

7. Квасницька, Р. С. Потенціал банківських установ – інститутів фінансового ринку / Р. С. Квасницька // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник тез доповідей XVI Всеукр. наук.-практ. конф. (24-25 жовтня 2013р.) / ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2013. – С. 47-48.

8. Кузьмін О.Є. Діагностика потенціалу підприємства [Текст] / О.Є Кузьмін, О.Г. Мельник// Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 1. С. 155 – 166

9. Леонов С.В. Інвестиційний потенціал банківської системи: методологія формування та використання: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: 08.00.08 / С.В.Леонов - ДВНЗ Українська академія банківської справи НБУ. – Суми, 2010. – 462с.

10. Лугова О.І. Теоретичне обґрунтування структури економічного потенціалу підприємств аграрної сфери / О. І. Лугова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – К. : ВЦ НУБіПУ, 2010. – Вип. 154, Ч. 2. – С. 167-174.

11. Маринич І. А., Кадилович Н. Р. Наукові підходи до формування потенціалу підприємства / І. А. Маринич, Н. Р. Кадилович // Науковий вісник Національного лісотехнічного

університету України. – 2010. – Вип. 20.15. – С. 220-224.

12. Маслова А. Ю. Управління кредитним потенціалом банку в умовах транзитивної економіки: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / А.Ю. Маслова; Ун-т банк. справи Нац. банку України (м. Київ). - К., 2012. - 20 с

13. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : Навч. посіб. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / В. О. Мец. - К. : Вища шк., 2003. – 278 с.

14. Музичка О.М. Оцінка та управління ресурсним потенціалом банків: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / О.М. Музичка ; НАН України. — Л., 2010. — 21 с.

15. Оцінка та планування фінансово-економічного потенціалу підприємств загальнодержавного значення: дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / В.Г.Бикова ; Дніпропетровський національний ун-т. - Д., 2006. – 219 с.

16. Торяник Ж.І. Забезпечення функціональної достатності ресурсного потенціалу банків: автореферат дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Ж. І. Торяник ; Держ. вищ. навч. закл. «Укр. акад. банк. справи Нац. банку України». – Суми, 2008. - 20 с.

17. Уліганинець Г.П. До питання про сутність терміну «економічний потенціал» // Економічні науки /3. Фінансові відносини. – 2007. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14.NTP_2007/Economics/21654.doc.htm

18. Устенко М.О. Об'єктивні та суб'єктивні складові потенціалу підприємства як важлива умова його розвитку /М. О. Устинко // Вісник економіки транспорту і промисловості.– 2011. – № 33. – С. 231–233.

19. Шумська С. С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 55–64.

20. Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. та ін. Теорія фінансів: Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 576 с.

21. Якупова Э. М. Формирование и использование кредитного потенциала коммерческого банка : автореферат дис. . канд. екон. наук : 08.00.10; Саратов. гос. социал.-экон. ун-т.— Саратов, 2010.— 18 с.